

процесуального Кодексу України) [3], хоча щодо інкримінованого діяння вони можуть вважатися осудними. За рішенням суду таких хворих направляють на примусове лікування у відповідні психіатричні заклади (розділ 14 Кримінального Кодексу України) [4].

Висновок експерта може ускладнитися тим, що злочин було скоєно в стані ремісії особою, яка раніше хворіла на шизофренію. У зв'язку з цим є думка, що якщо глибока ремісія триває без індивідуальних змін, пацієнти краще адаптуються в соціальному плані; вони будуть вважатися осудними, крім випадків погіршення їх стану в контексті психотравмуючих ситуацій, у тому числі пов'язаних із кримінальними правопорушеннями (арешт, тримання під вартою, розслідування кримінальної справи). Проте практика показує, що такі люди рідко вчиняють злочини. На практиці зустрічаються випадки моделювання та дисиміляції психічних симптомів хворих на шизофренію. Частіше зустрічається у пацієнтів з маренням і депресією. Замість того, щоб бути визнаними божевільними через психічне захворювання, такі пацієнти обирають кримінальну відповідальність та намагаються довести своє психічне здоров'я. Іноді психічно здорові люди намагаються наслідувати шизофренію. Свідчення хворих на шизофренію не можна розглядати як джерело доказів, тому таких людей, як правило, не треба запрошувати для їх отримання [5, с. 310].

Підсумовуючи усе вище зазначене, можна зробити висновок, що в разі судово-психіатричної експертизи свідків і потерпілих хворих на шизофренію їх здатність брати участь у попередньому слідстві та під час розгляду справи в суді, правильно сприймати відповідні обставини і давати про них свідчення повинна оцінюватися з урахуванням збережених можливостей їх психічної діяльності, а також залежно від кримінальної ситуації, що була за їх участю. Під час обстеження хворого на шизофренію спостерігаються значні діагностичні зміни в мисленні, перцептивній діяльності та афективно-особистісних характеристиках. Діагноз шизофренії не повинен ґрунтуватися лише на наявності певних симптомів (галюцинацій, марення). Для шизофренії характерний комплекс синдромів, крім того, симптоми повинні бути тривалими і водночас мають бути ознаки зниження соціальних функцій. Отже, алгоритм судово-психіатричної оцінки шизофренічних розладів є правомірним з урахуванням «вагового фактора» або показника експертної цінності симптому, ступеня адаптації та динаміки ситуації. Експертний підхід має бути систематичним, включно з даними функціональної діагностики (тяжкість негативних змін особистості, їх відсутність, а також вплив на якість життя).

1. Левенець І. В. Судова психіатрія : підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 328 с.
2. Цільмак О. М. Судово-психіатрична експертиза : навч. посіб. Одеса : РВВ ОДУВС, 2014. 104 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Лісовий А. С. Судова медицина : підручник. 2-е вид., допов. і перероб. Київ : Атіка, 2011. 512 с.

**Вікторія СЕНЬКО**

викладач кафедри  
кримінально-правових дисциплін

**Єлизавета КОСЕНКО**

студентка ННІ права та інноваційної  
освіти Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ  
(м. Дніпро, Україна)

**ОСНОВНІ КРИМІНОГЕННІ ПРИЧИНИ  
ТА УМОВИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ**

Організована злочинність становить серйозну загрозу для суспільства, особливо коли йдеться про реформування та розвиток державно-правової системи. Така ситуація, яка сприяє організованій злочинності, загрожує проникненням майже в усі сфери суспільних відносин. В результаті злочинність не тільки зростає, але й стає все більш прибутковою.

Боротьба з організованою злочинністю залишається одним із найважливіших завдань оперативних підрозділів поліції та спеціальних підрозділів МВС України та Служби

безпеки України. Водночас у діяльності оперативно-розшукових підрозділів з виявлення та розкриття організованої злочинності залишається низка правових та організаційних проблем. Феномен цього різновиду злочинності у своїх працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як П. Д. Біленчук, І. М. Баранник, А. М. Глінкін, В. О. Глушков, С.Є. Еркенов, Г. А. Зорін та ін.

Мета цієї роботи полягає у тому, щоб виокремити основні чинники, які впливають на появу та закріплення в Україні організованої злочинності, вирішення питання щодо протидії такої злочинної діяльності.

Організована злочинність – це складна злочинна діяльність, що здійснюється у великих масштабах організаціями чи групами, що мають внутрішню структуру, яка приносить фінансові вигоди та переходить до влади шляхом створення та використання ринків незаконних товарів і послуг. Ці кримінальні правопорушення часто виходять за межі національних кордонів. Така злочинна діяльність спрямована на незаконну діяльність, таку як, торгівлю незаконними товарами та послугами, монополізацію ринку, використання корупції та залякування [1, с. 212 ].

Визначення конкретних причин та умов тривалого існування організованих злочинних угруповань має вирішальне значення для підвищення ефективності боротьби з оперативними угрупованнями.

До причин виникнення та тривалого існування організованої злочинності належать: воєнний конфлікт; неналежне законодавство у сфері міжвідомчої взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю; девальвація національної валюти; високий рівень тіньової економіки; серйозне безробіття; низька мінімальна заробітна плата порівняно з країнами ЄС; поточні процеси створення або реформування суб'єктів боротьби з організованою злочинністю, зокрема: поліції, прокуратури, Державного бюро розслідувань України, Державної фіскальної служби України; зміни людських відносин та правосвідомості більшості населення [2, с. 115].

Держава не контролює суворе дотримання чинного законодавства. При цьому посадові особи не несуть персональної відповідальності за ухвалення рішень, які негативно впливають на стан економіки. Крім того, через зниження купівельної спроможності населення, бідність, – організована злочинність призводить до незаконного виробництва, збуту дешевших споживчих товарів або їх аналогів, збільшення кількості «підроблених» товарів, контрабандні товари. Низький рівень мінімальної заробітної плати в Україні також сприяє організованій злочинності та корупції, оскільки злочинці прагнуть збільшити свої доходи шляхом незаконної діяльності або зловживання службовим становищем [3, с. 16–18].

Корупція робить організовану злочинність такою прибутковою та безкарною. Основним способом боротьби з нею – є боротьба з корупцією. Найефективнішим способом боротьби з корупцією є створення умов, які запобігатимуть її виникненню та розвитку. Ефективна боротьба з корупцією можлива лише за наявності належної системи забезпечення цього. Кадрово-професійне антикорупційне забезпечення містить побудову ефективної системи та розстановки кадрів державної служби, управлінських підрозділів правоохоронних органів, їх атестацію, професійну підготовку та навчання, перепідготовку та заохочення чесного і сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків. Особливу увагу треба приділити кадровому та професійному забезпеченню державних органів, які безпосередньо займаються боротьбою з корупцією [4, с. 18].

Отже, організована злочинність суперечить усталеним суспільним відносинам, завдає шкоди або може завдати шкоди правам та інтересам громадян, громадам, держави та суспільства в цілому, перешкоджає поступовому розвитку держави. Україна повинна поставити перед собою такі основні завдання щодо зниження темпів та активності організованої злочинності:

- вдосконалити законодавчу базу, що регулює підприємницьку діяльність;
- вдосконалити механізм притягнення до відповідальності;
- керівна верхівка держави мусить ухвалити політичне рішення про скорочення тіньового сектора економіки;
- створити сприятливі умови для розвитку підприємництва;
- належить послабити податковий тиск;
- доцільно встановити сприятливий податковий режим для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, запровадити їх надійне страхування і надати їм державні гарантії;
- забезпечити прозорість і відкритість діяльності державних органів, що регулюють підприємницьку діяльність.

1. Джужа О., Василевич В., Іванов Ю. Кримінологія : навч. посіб. / за заг. ред. О. Джужі. Київ : Прецедент, 2006. 208 с.
2. Кримінологія : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Атіка, 2010. 312 с.
3. Камлик М. І., Гега П. Т., Білецький В. О. Про прояви організованої злочинності у виробничій та управлінській сферах економіки: Міжвідомчий наук.-дослід. центр при Координаційному комітеті по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ, 2001. № 1. С. 15– 25.
4. Джужа О. М., Василевич В. В. Феномен – організована злочинність: Міжвідомчий наук.-дослід. центр при Координаційному комітеті по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ, 2001. № 3. С. 15– 25.

**Павло ТКАЧЕНКО**

здобувач Міжрегіональної  
академії управління персоналом  
(м. Київ, Україна)

**КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ  
В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ**

Злочини, що вчиняються в установах виконання покарань, несуть за собою суспільну небезпеку та загрозу громадській безпеці і правопорядку. Пенітенціарна злочинність не є цілком дослідженою на сьогодні та вивчається вузьким колом науковців і практиків. До складу пенітенціарної злочинності треба віднести два основних протиправних діяння, які мають спільний об'єкт злочину та однакову суб'єктивну сторону. Такими злочинами є передбачені Кримінальним кодексом України ст. 391, 392. Злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи та дії, що дезорганізують роботу виправних установ, об'єктом цих злочинів є нормальна діяльність виправних установ, суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом, суб'єкт цих злочинів є спеціальним, ним є особа, яка відбуває покарання у вигляді обмеження волі чи позбавлення волі і яка за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у вигляді переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання.

Під непокорою законним вимогам адміністрації розуміється відкрита відмова засудженого від виконання конкретних вимог представника адміністрації виправної установи, який мав право пред'явити таку вимогу, а засуджений був зобов'язаний і міг її виконати, але умисно не виконав (наприклад, відмова від роботи без поважних причин, невиконання вимог про припинення порушення режиму відбування покарання тощо). Непокора є злісною, якщо відмова від виконання законних вимог була неодноразовою або була виражена у демонстративній чи зухвалій формі. Інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій може полягати у навмисних діях засудженого, спрямованих на перешкоду нормальній праці засуджених або проведення заходів згідно з правилами внутрішнього розпорядку виправної установи тощо.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 392 КК України, полягає у тероризуванні засуджених; нападі на адміністрацію; організації організованої групи; активній участі в організованій групі.

Окрім наведених вище злочинів, треба зазначити про наявні факти потрапляння та обігу наркотичних засобів по установах, нерідко вчиняються крадіжки, грабежі та розбої. Такі злочини не є постійними, але наявні в статистичних даних та кримінологічних дослідженнях пенітенціарної злочинності. Також серед структури злочинності є достатній перелік латентних видів злочинів.

Розглядаючи систему причин та умов рецидиву злочинів з боку засуджених, треба вказати на наявність такого явища, як кримінальна субкультура.

Під кримінальною субкультурою в науковій літературі розуміють систему цінностей кримінальних об'єднань. Потрапивши до кримінальної групи і сприйнявши її субкультуру, особа звільняється від соціальних заборон, а нерідко порушення цих заборон не тільки